

Nr 35.

Ankom till riksdagens kansli den 29 mars 1938 kl. 9 e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om rätt för konstsalonger att hålla öppet å sön- och helgdagar m. m.

Andra lagutskottet har till behandling i ett sammanhang förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen nr 174 i första kammaren av herr *Ekman m. fl.* och nr 207 i andra kammaren av herr *Kilbom m. fl.*

I motionerna, vilka äro likalydande, har hemställts, att riksdagen måtte besluta »sådan ändring av gällande lag, att konstsalonger bli oförhindrade hålla öppet såväl å sön- och helgdagar som även andra dagars kvällar».

I fråga om de skäl, som ligga till grund för det i motionerna gjorda yrkandet, får utskottet hänvisa till motionerna.

Enligt *lagen den 30 maj 1919 om begränsning av tiden för idkande av handel och viss annan rörelse (den s. k. butikstängningslagen)* gäller såsom huvudregel, att handelsbod må hållas öppen allenast å söckendagar mellan kl. 8 f. m. och 7 e. m. (1 §). Någon definition av begreppet handelsbod har icke lämnats.

Från nämnda huvudregel göres i lagen undantag *dels* för tiden den 10—23 december, då bod må hållas öppen till klockan 8 e. m., *dels* för bod, där handel idkas med mejeriprodukter, ägg, margarin eller bageri- och konditorivaror, vilken bod må för försäljning enbart av dylika varor öppnas en timme tidigare och hållas öppen en timme längre än förut är sagt (1 §), *dels ock* beträffande handel å sön- eller helgdag, i det att bod då må hållas öppen för försäljning enbart av livsmedel av ovan angivna slag ävensom av färsk frukt eller levande blommor å tid mellan kl. 7 och 10 f. m. (2 §).

De tider, som sålunda i lagen fastställts för öppethållande av handelsbod, kunna emellertid genom beslut av vederbörande kommunala representation inom vissa i lagen angivna gränser inskränkas eller utvidgas, allt efter som sådant påkallas av särskilt förhållande inom respektive kommun. Beträffande söckendag är det sålunda möjligt att i nämnda ordning få öppethållandet inskränkt med högst 4 timmar samt utsträckt för stad eller köping med högst 1 timme på morgonen och 1 timme på aftonen och för annan kommun med högst 2 timmar på morgonen och 2 timmar på aftonen. Vad åter angår sön- eller helgdag kan det i lagen medgivna öppethållandet för försäljning av vissa varuslag i enahanda ordning antingen inskränkas eller helt förbjudas eller

ock utsträckas att gälla jämväl tiden mellan kl. 10 och 11 f. m. samt högst 2 timmar å tid efter kl. 1 e. m. (3 §). För att äga giltighet skola kommunala myndigheters beslut av nu ifrågavarande slag fastställas av vederbörande länsstyrelse (5 och 6 §§).

Under tid, då handelsbod av visst slag ej må hållas öppen, får ej vara, varmed handel i dylik bod idkas, annorstädes för allmänheten hållas till salu, med mindre länsstyrelsen med hänsyn till särskilt förhållande därtill lämnat tillstånd (8 § andra stycket). Såsom framgår av lagens förarbeten (se proposition nr 143/1919 sid. 34) har med detta stadgande närmast åsyftats tobaksförsäljning och torghandel.

Den, som håller handelsbod öppen å tid, då öppethållande enligt lagen icke är medgivet, eller som i handelsbod under tid, då försäljning må avse blott vara av visst slag, säljer vara av annat slag, straffes med dagsböter (9 §).

Vissa arter av försäljning hava uttryckligen undantagits från lagens tillämpning (15 §). Bland undantagen nämnes tillfällig försäljning för välgörande eller annat ideellt ändamål.

Förevarande motioner synas hava väckts i anledning av ett i oktober 1937 anhängiggjort åtal för förseelse mot butikstängningslagen mot den verkställande direktören, N. N., i ett i aktiebolags form drivet konstgalleri i Stockholm. Åklagaren lade N. N. till last, att i bolagets lokaler, där åtminstone under söckendagar handel med konstverk idkades, utställningar av konstverk med tillträde för allmänheten hållits å vissa sön- och helgdagar under 1936 och 1937.

Överståthållarämbetet för polisärenden dömde N. N. genom utslag den 30 oktober 1937 till ansvar jämlikt 2 och 9 §§ butikstängningslagen.

Kungl. Svea Hovrätt, där N. N. besvarade sig, fastställde genom utslag den 14 mars 1938 det ådömda straffet men anförde en från överståthållarämbetets utslag något avvikande motivering. Hovrätten fann utrett, att under den med åtalet avsedda tiden den 1 januari 1936—30 september 1937 i bolagets lokaler varit anordnade under 1936 fem och under 1937 fyra utställningar, vilka hållits öppna för allmänheten icke blott under vardagar, då lokalerna nyttjats såsom handelsbod, utan även under sön- och helgdagar, samt att dessa utställningar helt eller delvis omfattat konstverk, vilka varit avsedda att på vardagarna försäljas i den av bolaget i samma lokaler bedrivna handelsrörelsen. Hovrätten förklarade, att även om utbudandet till omedelbar försäljning av konstverk icke skett under sön- och helgdagar och även om öppenhållet nämnda dagar haft kulturellt syfte, fann hovrätten dessa omständigheter dock icke vara av beskaffenhet att lagligen föranleda undantag från det stadgade förbudet att å sön- och helgdagar hålla handelsbod öppen för allmänheten.

En ledamot av hovrätten var skiljaktig beträffande motiveringen. En annan ledamot ville befria N. N. från ansvar. Såsom skäl härför anförde denne ledamot, att i målet icke visats annat förhållande än att lokalerna hållits öppna å sön- och helgdagar allenast för utställande av konstverk utan att dessa därvid utbudits till omedelbar försäljning.

Hovrättens utslag får ej överklagas.

I Svensk Juristtidning för år 1932 (ref. sid. 64) och år 1933 (ref. sid. 76) har redogörelse lämnats för två rättsfall, som även i viss mån belysa butikstängningslagens tillämpningsområde.

Arbetstidsutredningen angående affärs- och kontorsanställda har i ett den 31 december 1937 avgivet betänkande framlagt förslag till butikstängningslag. Enligt 1 § i detta lagförslag förstås med butik varje försäljningsställe, där detaljhandel idkas.

I 11 § av lagförslaget ha meddelats vissa bestämmelser om särskilt tillstånd till utsträckt affärstid i vissa fall. Paragrafen är, i vad den kan anses vara av intresse i förevarande sammanhang, av följande lydelse:

1 mom. Länsstyrelse må, under nedan i denna paragraf angivna förutsättningar, meddela näringsidkare tillstånd att hålla butik öppen för allmänheten eller att annorstädes idka försäljning till allmänheten å tid, då sådant eljest icke är förenligt med bestämmelserna i denna lag.

Ansökning till länsstyrelse om sådant tillstånd skall innehålla uppgift om den tid och de varuslag, som framställningen avser, samt de närmare omständigheter, under vilka öppethållandet eller försäljningen skulle äga rum.

Ansökningen ingives till magistraten eller kommunalborgmästaren, om den avser butik eller försäljning i stad, samt i annat fall till landsfiskalen. Magistraten, kommunalborgmästaren eller landsfiskalen insänder ansökningen till länsstyrelsen med eget utlåtande, sedan erforderlig utredning verkställt.

2 mom. Ansökning om dylikt tillstånd skall avslås, om sökanden icke uppfyller de villkor, som gälla för idkande av handel i allmänhet, eller det finnes anledning antaga, att han icke är lämplig att utöva verksamheten, så ock om hinder prövas föreligga ur hälsovårds-, ordnings-, säkerhets- eller liknande synpunkt.

3 mom. Föreligger ej hinder enligt 2 mom., har länsstyrelsen att pröva, om det sökta tillståndet ur andra synpunkter lämpligen bör meddelas, därvid hänsyn först bör tagas till å ena sidan det gagn för allmänheten och å andra sidan de olägenheter för annan handel, som skulle uppkomma vid bifall till framställningen.

Tillstånd till utsträckt tid för öppethållande eller försäljning bör endast givas, om synnerliga skäl därtill äro, med mindre ansökningen avser något av nedannämnda fall. I sådan händelse skola följande grundsatser tjäna till ledning vid bedömandet:

5) Öppethållandet av lokal, där tillfälliga utställningar av helt eller delvis för försäljning avsedda alster av bildande konst anordnas, må medgivas i den mån så i allmänhetens intresse med hänsyn till det konstnärliga värdet samt ur andra synpunkter anses lämpligt.

4 mom. Tillstånd meddelas för högst ett kalenderår i sänder och kan när som helst indragas, om skäl därtill anses föreligga.

I tillstånd skall angivas den utsträckta tid på dygnet, under vilken öppet-hållande eller försäljning får äga rum, samt de varuslag, som därunder få försälas. Länsstyrelsen äger meddela de ytterligare föreskrifter om försäljningens anordnande, som finnas erforderliga.

Länsstyrelsen skall till den som erhåller tillstånd utfärda bevis härom, vari villkoren för tillståndet skola angivas. Detta bevis skall, om rörelsen drives å särskilt försäljningsställe, vara uppsatt å väl synlig plats därstädes, samt i annat fall ständigt vara tillgängligt hos den som bedriver försäljningen.

Såsom motivering till det i 11 § 3 mom. femte punkten upptagna stadgandet anför arbetstidsutredningen:

Femte punkten har särskilt avseende på de s. k. konstgallerierna. Stadgandet avser lokal, där tillfälliga utställningar av helt eller delvis för försäljning avsedda alster av bildande konst anordnas. Sådana försäljningslokaler äro otvivelaktigt att anse som butiker enligt lagförslaget. Ur allmänhetens synpunkt kan det dock vara ett intresse, att dessa lokaler få hållas öppna under söndagar, stundom även under kvällar. Vissa befolkningsgrupper ha just denna tid bäst möjlighet att besöka konstutställningar, och ur kulturell synpunkt bör man taga hänsyn till detta. Att länsstyrelses tillstånd erfordras synes dock lämpligt. På det sättet nås en viss kontroll och man hindrar att förmånen kommer sådana lokaler till godo, där underhållig konst saluhålles eller i själva verket vanlig butikshandel med hushålls- eller presentartiklar dominerar. Det har utsagts, att det avgörande vid länsstyrelsens prövning just bör vara, om ett utsträckt öppethållande är lämpligt i allmänhetens intresse med hänsyn till det konstnärliga värdet samt ur andra synpunkter.

I detta sammanhang må erinras om att enligt lagen den 30 maj 1919 om rätt till verk av bildande konst hänföras, med visst undantag, jämväl alster av konsthantverk och konstindustri till verk av bildande konst.

I skrivelse till Konungen den 17 mars 1938 har *överståthållarämbetet* anført:

Enligt 1 § i lagen den 30 maj 1919 om begränsning av tiden för idkande av handel och viss annan rörelse får handelsbod — med vissa undantag — å söckendag icke hållas öppen för allmänheten å förmiddagen före kl. 8 och å eftermiddagen efter kl. 7. I 2 § i samma lag finnes föreskrift därom, att bland annat handelsbod å sön- och helgdag icke alls må hållas öppen för allmänheten. Dessa föreskrifter gälla enligt rättspraxis vare sig vara under tiden i handelsboden försäljes eller denna hålles öppen allenast för varas utställande till beskådande. Föreskrifterna äro följaktligen tillämpliga på sådan lokal, varest vara utställes, även om vid sådant tillfälle försäljning icke äger rum, därest vid andra tillfällen vara i lokalen försäljes. Denna uppfattnings riktighet har vunnit bekräftelse genom ett i dagarna avkunnat, i tidningspressen återgivet utslag rörande lokal, där konstverk å tid, då handelsbod skall hållas stängd, utställes till beskådande.

Lagens stadgande, varigenom den är tillämplig å sistnämnda slag av lokaler, torde emellertid icke överensstämma med allmänhetens rättsmedvetande. En ändring av lagens föreskrifter särskilt för konstsalonger synes överståthållarämbetet därför redan på denna grund men även av sakliga skäl i övrigt vara av behovet påkallad. En dylik ändring lärer emellertid icke kunna genomföras utan riksdagens medverkan.

I det förslag till butikstängningslag, som den 31 december 1937 framlagts av arbetstidsutredningen, har behovet av öppethållande av konstsalonger jämväl beaktats. Däri föreslås i 11 § 3 mom. 5 punkten en föreskrift, som möjliggör dispens från lagens eljest kategoriska föreskrift om stängningstiden.

Då något hinder knappast torde kunna föreligga, att redan innan den föreslagna nya butikstängningslagen utfärdas, införa möjligheten av ett dispensförfarande i fråga om konstsalongerna samt med hänsyn till den starka opinion, som uppstått emot den nuvarande butikstängningslagens undan-

tagslösa tillämpning å konstsalongerna, får överståthållarämbetet i underdånighet hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte utarbета och underställa riksdagens prövning sådan ändring av gällande butikstängningslag, att det undantagsförfarande som arbetstidsutredningen föreslår i dess ovannämnda lagrum må kunna så skyndsamt som möjligt komma i tillämpning.

Enligt ett av Svea Hovrätt den 14 mars 1938 meddelat utslag, för vars innehåll närmare redogöres ovan, hava tillfälliga utställningar å sön- och helgdagar av helt eller delvis för försäljning avsedda konstverk i ett s. k. konstgalleri ansetts falla under butikstängningslagen. Enligt detta rättsfall få dylika utställningar icke äga rum å tid, då handelsbod enligt nämnda lag skall vara stängd.

Arbetstidsutredningen angående affärs- och kontorsanställda har i sitt den 31 december 1937 avgivna betänkande beaktat förevarande spörsmål. Utredningen framhåller sålunda, att det ur allmänhetens synpunkt kunde vara ett intresse, att lokaler, där tillfälliga utställningar av helt eller delvis för försäljning avsedda alster av bildande konst anordnades, finge hållas öppna under söndagar och stundom även under kvällar. Vissa befolkningsgrupper hade nämligen enligt utredningens mening just under denna tid den bästa möjligheten att bese konst, vilket man ur kulturell synpunkt borde taga hänsyn till. Arbetstidsutredningen har i sitt förslag till butikstängningslag intagit en bestämmelse av innehåll, att länsstyrelse äger medgiva, att lokal, där dylika utställningar anordnas, må hållas öppen för allmänheten å tid, då sådant eljest icke är förenligt med bestämmelserna i lagförslaget. Tillstånd får meddelas endast i den mån öppethållandet är lämpligt i allmänhetens intresse med hänsyn till det konstnärliga värdet och ur andra synpunkter.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 17 mars 1938 har överståthållarämbetet hemställt om åtgärder för att så skyndsamt som möjligt bringa det av utredningen i förevarande hänseende föreslagna undantagsförfarandet i tillämpning.

Enligt utskottets mening kan det icke anses sakligt berättigat att omöjliggöra konstutställningars öppethållande å sön- och helgdagar samt vardagskvällar. Utskottet vill icke närmare yttra sig om den gällande butikstängningslagens tillämpningsområde i fråga om konstutställningar. Därest de utställda alstren över huvud taget ej äro avsedda för försäljning, kan denna lag emellertid icke anses tillämplig. Den utställningsverksamhet, som i allmänhet bedrives av museer, måste sålunda falla utanför lagen.

Med hänsyn till den tolkning, butikstängningslagen erhållit i ovannämnda rättsfall, och med beaktande av konstutställningarnas obestridda värde ur kulturell synpunkt har utskottet ansett sig böra föreslå, att gällande butikstängningslag kompletteras med ett stadgande av i huvudsak samma innehåll som den av arbetstidsutredningen föreslagna undantagsbestämmelsen. Den i 8 § andra stycket i gällande butikstängningslag givna dispensbestämmelsen har ej tillräcklig räckvidd för att tillfredsställande kunna tillgodose de intressen, varom nu är fråga. Enligt utskottets mening bör länsstyrelse tillerkännas rätt att medgiva, att lokal, där utställningar av konstverk, avsedda för försäljning, anordnas, får hållas öppen för allmänheten för visning av konst

Utskottet.

verken å tider, då lokalen eljest enligt butikstängningslagen skulle vara stängd. Försäljning av konstverk bör ej få äga rum under den tid, som omfattas av det särskilda tillståndet. Med konstverk torde i detta sammanhang böra förstås verk av bildande konst samt alster av konsthantverk och konstindustri. Vid prövning av ansökningar om tillstånd måste givetvis det konstnärliga värdet av utställningarna tillmätas stor betydelse. Tillstånd bör enligt utskottets mening meddelas för viss tid eller tills vidare, och länsstyrelse bör äga rätt att vid tillståndets beviljande meddela de ytterligare föreskrifter, som kunna finnas erforderliga. Då skäl därtill föreligga, bör tillståndet av länsstyrelsen återkallas.

Den ifrågasatta bestämmelsen torde böra såsom en särskild paragraf inpassas efter 7 § i lagen.

Den lagstiftningsåtgärd, som utskottet sålunda tillstyrker, har till syfte att undanröja vissa otillfredsställande verkningar av gällande butikstängningslag. Vid den fortsatta beredningen av frågan om en ny lagstiftning rörande butikstängning måste givetvis spörsmålet om konstsalongernas ställning bliva föremål för en allsidig omprövning.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

- 1) att riksdagen måtte för sin del antaga följande förslag till

Lag

**angående tillägg till lagen den 30 maj 1919 (nr 270) om
begränsning av tiden för idkande av handel och viss
annan rörelse.**

Härigenom förordnas, att i lagen den 30 maj 1919 om begränsning av tiden för idkande av handel och viss annan rörelse skall införas en ny paragraf, betecknad såsom 7 a §, av följande lydelse:

7 a §.

Länsstyrelse äger medgiva, att lokal, där utställningar av konstverk, avsedda för försäljning, anordnas, må för visning av konstverken hållas öppen för allmänheten å tid, då lokalen eljest enligt denna lag skall vara stängd.

Med konstverk förstås verk av bildande konst ävensom alster av konsthantverk och konstindustri.

Tillstånd meddelas för viss tid eller tills vidare och må återkallas, när skäl därtill äro.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift från trycket utkommit i Svensk författningssamling.

2) att förevarande motioner, i den mån de icke blivit beaktade genom vad utskottet sålunda hemställt, icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 29 mars 1938.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Norman, Linder**, *Hagman, P. Sandström, Knut Petersson, John Gustavson, Sten* och *Ekströmer*;

från andra kammaren: herrar *Österström**, *Hage, Pettersson* i Hällbacken*, *Hallagård**, *Molander** och *Sandström* i Härnösand, fröken *Andersson* samt herr *Holm*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.
